

Alcoholgebruik onder jongeren en de rol van ouders: de regionale verschillen tussen regio Achterhoek en regio Noord-Veluwe

Linet den Ouden – PH331

Ongepubliceerd: 12-5-2025

Samenvatting

Introductie

Voorbeeldgedrag van ouders heeft invloed op alcoholgebruik van kinderen. In deze studie wilden we inzicht krijgen in alcoholgebruik onder jongeren in regio Achterhoek en regio Noord-Veluwe en de opvoedrol van ouders op dit alcoholgebruik.

Methode

Deze cross-sectionele kwantitatieve studie heeft data gebruikt uit de database van GGD Noord- en Oost-Gelderland. Deze database bevat gegevens uit de Kindermonitor (n=29305), Gezondheidsmonitor Jeugd (n=44139) en de Volwassenmonitor (n=35678) afgenomen in 2003- 2021. Verschillen tussen regio's is via chikwadraad getoetst. Via logistische regressieanalyse is onderzocht of er een associatie bestond tussen de mening van ouders enerzijds, afspraken tussen ouders en jongeren anderzijds en alcoholgebruik onder jongeren.

Resultaten

Alcoholgebruik onder jongeren is in regio Achterhoek in alle jaren hoger ten opzichte van regio Noord-Veluwe. Ouders in regio Noord-Veluwe geven vaker aan niet te drinken en ouders in regio Achterhoek voldoen vaker niet aan de alcoholnorm. Ouders in regio Achterhoek hebben vaker een goedkeurende mening ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren ten opzichte van ouders in regio Noord-Veluwe. Daarbij geven ouders van jonge kinderen (8 t/m 12 jaar) in regio Achterhoek vaker aan dat hun kind alcohol mag onder de leeftijd van 18 jaar ten opzichte van ouders in regio Noord-Veluwe. De locatie waar jongeren alcohol drinken is in beide regio's met name de thuissituatie. In beide regio's was een negatieve associatie tussen de afkeurende mening van ouders en alcoholgebruik onder jongeren.

Conclusie

Een afkeurende mening van ouders over alcoholgebruik is geassocieerd met minder alcoholgebruik onder jongeren. Betrek ouders in interventies gericht op preventie van alcoholgebruik onder jongeren.

Introductie

Alcoholgebruik onder jongeren was in het laatste kwart van de twintigste eeuw erg hoog in Nederland. Na een jarenlange dalende trend, stagneert sinds 2015 deze daling en is er zelfs sprake van lichte stijging in 2021. In 2015 had 17.8% van de jongeren in de afgelopen 4 weken vijf of meer alcoholhoudende drankjes gedronken bij één gelegenheid (binge drinken), in 2021 was dat 20.8%. [1,2] Alcoholgebruik gedurende de adolescentie is geassocieerd met gevolgen op neurologisch en cognitief gebied. [3] In de praktijk zien we onder andere toename van psychosociale problemen, agressie en geweld en een hoger risico op een acute alcoholvergiftiging. Deze risico's zorgen voor hogere kosten voor de maatschappij, voornamelijk op het gebied van zorgkosten en onderwijskosten. [1] Politici, gezondheidszorgmedewerkers en wetenschappers delen de zorgen om alcoholgebruik onder jongeren, in het Nationaal Preventieakkoord is het doel opgenomen dat in 2040 jongeren onder de 18 jaar geen alcohol meer drinken. [4,5]

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat vele factoren van invloed zijn op alcoholgebruik onder jongeren, waaronder wet en regelgeving, maar ook culturele invloeden, het sociale klimaat en voorbeeldgedrag van ouders. [1,6] Uit onderzoek blijkt ook dat alcohol gerelateerde cognities zich ontwikkelen op de leeftijd van 2 tot 12 jaar. [1] Ouders spelen hierin een belangrijke rol, vooral kinderen die ouders zien drinken ontwikkelen gemiddeld positievere verwachtingen ten aanzien van alcohol. Dit voorbeeldgedrag van ouders blijft van invloed op kinderen tot in de jongvolwassenheid. [7]

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het regionale preventiebeleid ten aanzien van alcoholgebruik. Vaak richten gemeenten zich op interventies ten behoeve van universele en selectieve preventie van alcoholgebruik onder jongeren voor ouders en leerlingen, uitgevoerd op middelbare scholen. [1,6] Opvallend is dat alcoholgebruik onder jongeren in Nederland erg verschilt per regio. [8] Er is op dit moment nog onvoldoende zicht op de oorzaak van deze regionale verschillen en of de opvoedrol van ouders hierin een rol speelt.

Het doel van deze studie was om inzicht te krijgen in alcoholgebruik onder jongeren in regio Achterhoek en regio Noord-Veluwe en de opvoedrol van ouders ten aanzien van alcoholgebruik in de loop van de jaren 2003 t/m 2021. Daarnaast onderzochten we of in 2019 een associatie bestond tussen mening van ouders over

alcoholgebruik en alcoholgebruik onder jongeren enerzijds, tussen afspraken met ouders over alcoholgebruik en alcoholgebruik onder jongeren anderzijds en of er verschillen bestonden in deze associaties tussen beide regio's. Inzicht hierin kan bijdragen aan de juiste opzet van beleid ten aanzien van preventie van alcoholgebruik onder jongeren.

Methode

Onderzoekopzet

Dit is een kwantitatief onderzoek met retrospectieve cross-sectionele data. Voor dit onderzoek hebben we gebruik gemaakt van de database van de afdeling epidemiologie van GGD Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG). Deze database bevat gegevens uit de Kindermonitor, de Gezondheidsmonitor Jeugd en de Volwassenmonitor uitgevoerd door de GGD NOG. Deze gezondheidsmonitoren zijn vierjaarlijkse vragenlijstonderzoeken gericht op het in kaart brengen en volgen van de gezondheid, het welzijn en de leefstijl van de doelgroep van de betreffende monitor.

Voor dit onderzoek hebben we data gebruikt afkomstig uit vragenlijstonderzoeken afgenomen tussen 2003 en 2021 onder deelnemers afkomstig uit de regio's Achterhoek en Noord-Veluwe. Regio Achterhoek betreft de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk. Regio Noord-Veluwe betreft de gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten. We hebben voor deze twee regio's gekozen omdat het verschil in alcoholgebruik onder jongeren tussen deze regio's opvallend is, beide regio's in het werkgebied van GGD NOG vallen en waarin dus dezelfde vragenlijstonderzoeken zijn uitgezet.

Voor de Kindermonitor zijn steekproefsgewijs ouders van kinderen tussen de 0 en 12 jaar per brief uitgenodigd voor invullen van een online vragenlijst. De Gezondheidsmonitor Jeugd werd online afgenomen bij jongeren in klas 2 en 4 van het voortgezet onderwijs. Voor het beantwoorden van de online vragenlijsten van de Volwassenmonitor zijn steekproefsgewijs volwassenen tussen de 18 en 65 jaar per brief uitgenodigd.

Variabelen

Voor weergave van de demografische variabelen die zijn gebruikt zie bijlage 1. De mate van alcoholgebruik onder jongeren werd uitgevraagd door vragen over ooit alcohol te hebben gedronken, recent alcoholgebruik en recent binge drinken (vijf of meer alcoholhoudende drankjes bij één gelegenheid in afgelopen 4 weken).

Voorbeeldgedrag van ouders werd uitgevraagd door vragen aan ouders over rekening houden met alcoholgebruik in het bijzijn van hun kind en het voldoen van volwassenen met thuiswonende kinderen <18 jaar aan de alcohol norm. Daarnaast werd gevraagd naar de mening van ouders over alcoholgebruik door aan jongeren te vragen wat ouders ervan vinden als zij als jongere (zouden) drinken. Tevens werden afspraken tussen ouders en jongeren uitgevraagd, zowel aan ouders door te vragen wanneer hun kind een eerste slokje, een heel glas of meerdere glazen alcohol mag drinken en aan jongeren of ze afspraken hebben met hun ouders over alcoholgebruik. Ook werd nog gevraagd aan jongeren wat de locatie was waar ze meestal drinken.

Voor de associatie in 2019 tussen mening van ouders over alcoholgebruik en alcoholgebruik onder jongeren en afspraken met ouders en alcoholgebruik onder jongeren zijn de uitkomstvariabelen ooit alcohol gedronken, recent alcoholgebruik en recent binge drinken onder jongeren en de onafhankelijke variabelen mening van ouders en afspraken met ouders over alcoholgebruik volgens jongeren gebruikt. Voor een volledig overzicht van alle variabelen en de gebruikte vragen uit de verschillende monitors zie bijlage 1.

Data-analyse

Data van de Kindermonitor en Volwassenmonitor zijn gewogen, zodat de data representatief zijn voor de bevolkingssamenstelling in de regio. Vanaf 2015 is de data van Gezondheidsmonitor Jeugd ook gewogen, aan alle data voor 2015 is weegfactor 1 gegeven.

Ten eerste werden percentages berekend en een Chikwadrattoets uitgevoerd om de verschillen tussen regio's Achterhoek en Noord-Veluwe in kaart te brengen. Een logistische regressieanalyse is uitgevoerd om mogelijke associaties tussen mening van ouders over alcoholgebruik enerzijds en afspraken met ouders over alcoholgebruik anderzijds en de mate van alcoholgebruik onder jongeren te onderzoeken. Hiervoor zijn de variabelen dichotoom gemaakt, zie bijlage 1. De variabele regio werd als interactieterm toegevoegd aan elk logistische regressiemodel en data gestratificeerd wanneer deze interactieterm significant bleek. Geslacht, klas in het voortgezet onderwijs en onderwijsniveau zijn als potentiële confounders getoetst. Wanneer >10% verandering werd waargenomen in de geschatte associatie werd de betreffende confounder toegevoegd aan het logistische regressiemodel. Zie bijlage 2.

Voor de analyse is gebruik gemaakt van IBM SPSS Complex Samples versie 28. [9] P-waarde <0.05 werd als significant beschouwd.

Tabel 1. Demografische variabelen van de studiepoppulatie in de Gezondheidsmonitor Jeugd in de jaren 2003 t/m 2019^a

Regio	Jaartal	2003		2007		2011		2015		2019		Totaal
		AH	NV	AH	NV	AH	NV	AH	NV	AH	NV	
		n	n	n	n	n	n	n	n	n	n	
		(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)	
Geslacht		n=5881	n=3122	n=5500	n=3053	n=5920	n=3209	n=5819	n=3625	n=5616	n=2394	n=44139
<i>Jongen</i>		2908 (49.4)	1497 (48.0)	2717 (49.4)	1517 (49.7)	2946 (49.8)	1601 (49.9)	2937 (50.5)	1785 (49.2)	2734 (48.7)	1162 (48.5)	21804 (49.4)
<i>Meisje</i>		2973 (50.6)	1625 (52.0)	2783 (50.6)	1536 (50.3)	2974 (50.2)	1608 (50.1)	2882 (49.5)	1840 (50.8)	2882 (51.3)	1232 (51.5)	22335 (50.6)
Klas		n=5880	n=3122	n=5495	n=3049	n=5920	n=3211	n=5819	n=3625	n=5616	n=2394	n=44131
<i>2</i>		2984 (50.7)	1637 (52.4)	2834 (51.6)	1592 (52.2)	3002 (50.7)	1562 (48.6)	2730 (46.9)	1801 (49.7)	2770 (49.3)	1186 (49.5)	22098 (50.1)
<i>4</i>		2896 (49.3)	1485 (47.6)	2661 (48.4)	1457 (47.8)	2918 (49.3)	1649 (51.4)	3089 (53.1)	1824 (50.3)	2846 (50.7)	1208 (50.5)	22033 (49.9)
Opleidingsniveau		n=5580	n=3122	n=5453	n=3044	n=5880	n=3171	n=5819	n=3625	n=5616	n=2394	n=44004
<i>Vmbo</i>		3468 (59.0)	1782 (57.1)	2881 (52.8)	1619 (53.2)	3202 (54.5)	1599 (50.4)	3394 (58.3)	2019 (55.7)	3075 (54.8)	1449 (60.5)	24488 (55.6)
<i>Havo/Vwo</i>		2412 (41.0)	1340 (42.9)	2572 (47.2)	1425 (46.8)	2678 (45.5)	1572 (49.6)	2425 (41.7)	1606 (44.3)	2541 (45.2)	945 (39.5)	19516 (44.4)

^a Weergeven aantallen zijn exacte aantallen van aantal deelnemers, weergeven percentages zijn op basis van deze exacte aantallen.

Resultaten

Demografische variabelen van de studipopulatie

Demografische variabelen van de studipopulatie in de Gezondheidsmonitor Jeugd zijn beschreven in tabel 1. Demografische variabelen van de Kindermonitor en de Volwassenmonitor zijn beschreven in bijlage 3. In alle jaren was de studipopulatie in de Gezondheidsmonitor Jeugd in regio Achterhoek groter dan in regio Noord-Veluwe. Regio Achterhoek had gemiddeld ongeveer 5721 deelnemers over alle monitorjaren en regio Noord-Veluwe gemiddeld 3077 deelnemers.

Verschillen tussen regio's Achterhoek en Noord-Veluwe

In tabel 2 zijn verschillen tussen regio Achterhoek en regio Noord-Veluwe ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren, mening van ouders over alcoholgebruik, afspraken tussen ouders en jongeren en op welke locatie jongeren drinken weergegeven. Alcoholgebruik onder jongeren was in alle onderzoekjaren significant hoger in regio Achterhoek (recent binge drinken, range van 48.2% (in 2003)-25.9% (in 2015)) dan in regio Noord-Veluwe (recent binge drinken, range van 37.5% (in 2003)-17.1% (in 2015)). Alcoholgebruik onder jongeren liet over het algemeen een dalende trend zien van 2003 t/m 2019.

Mening van ouders over alcoholgebruik van hun kind was in alle jaren significant vaker afkeurend volgens jongeren in regio Noord-Veluwe (onder jongeren die drinken, range 39.6% (in 2003)-58.0% (in 2019)) vergeleken met regio Achterhoek (onder jongeren die drinken, range 28.4% (in 2003)-41.3% (in 2011)), ook wanneer jongeren niet drinken (94.3% (in 2015) en 92% (in 2019) in regio Noord-Veluwe versus 91.6% (in 2015) en 86% (in 2019) in regio Achterhoek). Het percentage ouders dat afkeurend was ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren daalde in 2019 ten opzichte van 2015 in regio Achterhoek, zowel in de groep jongeren dat alcohol drinkt als in de groep jongeren dat geen alcohol drinkt.

Jongeren hadden in 2011 vaker wel afspraken met hun ouders over alcoholgebruik in regio Achterhoek (71.1%) vergeleken met jongeren uit regio Noord-Veluwe (63.8%). In 2015 en 2019 was er geen verschil tussen regio's ten aanzien van afspraken tussen jongeren en ouders.

De top 3 van locaties waar jongeren aangaven meestal alcohol te drinken verschilt enigszins tussen de regio's in 2007, 2011 en 2015. In 2019 was de top 3 van locaties waar jongeren meestal drinken in beide regio's gelijk. De thuis situatie is de meest genoemde locatie in alle jaren (rond de 50%).

In tabel 3 zijn de verschillen tussen de regio Achterhoek en de regio Noord-Veluwe weergegeven ten aanzien van het rekening houden van ouders van jonge kinderen (8 t/m 12 jaar) met hun alcoholgebruik in het bijzijn van hun kind en wanneer een kind van ouders alcohol mag drinken onder 18 jaar. Ouders in regio Noord-Veluwe (range 24.7% (in 2009)-37.8% (in 2021)) gaven in alle onderzoekjaren significant vaker aan geen alcohol te drinken ten opzichte van de ouders in regio Achterhoek (range 13.2% (in 2009)-32.4% (in 2021)). Van ouders die alcohol drinken gaven ouders in regio Achterhoek (range 69.3% (in 2013)-52.7% (in 2021)) in alle onderzoekjaren significant vaker aan rekening te houden met hun alcoholgebruik in het bijzijn van hun kind dan ouders in regio Noord-Veluwe (range 53.6 (in 2013)-42.4% (in 2021)).

Ouders van jonge kinderen (8 t/m 12 jaar) in regio Achterhoek (eerste slokje <18 jaar: range 80.0% (in 2009)-63.9% (in 2021), eerste glas <18 jaar: range 62.9% (in 2009)-36.6% (in 2017), eerste keer meerdere glazen <18 jaar: range 27.8% (in 2009)-11.6% (in 2017)) gaven in alle onderzoekjaren significant vaker aan dat hun kind onder 18 jaar alcohol mag ten opzichte van ouders in regio Noord-Veluwe (eerste slokje <18 jaar: range 70.3% (in 2009)-53.5% (in 2021), eerste glas <18 jaar: range 46.8% (in 2009)-23.7% (in 2017), eerste keer meerdere glazen <18 jaar: range 11.2% (in 2009)-3.7% (in 2017)).

In tabel 4 zijn de verschillen tussen regio Achterhoek en regio Noord-Veluwe weergegeven ten aanzien van het percentage volwassenen met thuiswonende kinderen onder 18 jaar dat voldoet aan de alcoholnorm. In alle onderzoekjaren voldeden volwassenen met thuiswonende kinderen onder 18 jaar in regio Achterhoek (range 68.8% (in 2012)-64.1% (in 2020)) significant vaker niet aan de alcoholnorm ten opzichte van regio Noord-Veluwe (range 51.8% (in 2012)-52.7% (in 2016 en 2020)).

De associatie tussen mening van ouders en alcoholgebruik onder jongeren Uitkomsten van de univariabele en multivariabele logistische regressieanalyse met betrekking tot de associatie tussen mening van ouders en het alcoholgebruik onder jongeren zijn weergegeven in tabel 5. De associaties bleken (met uitzondering van de associatie tussen mening van ouders en ooit alcohol gedronken) verschillend in de twee regio's, daarom kozen we ervoor om in alle gevallen te stratificeren voor regio.

In de univariabele logistische regressieanalyse hadden jongeren waarbij ouders afkeurend waren over alcoholgebruik in beide regio's een significant lagere odds op ooit alcohol drinken (Achterhoek: 0.11 (95%

Tabel 2. Alcoholgebruik onder jongeren, mening van ouders over alcoholgebruik, afspraken tussen ouders en jongeren en locaties waar jongeren meestal drinken in de regio's Achterhoek (AH) en Noord-Veluwe (NV), op basis van de gezondheidsmonitor Jeugd over de jaren 2003 t/m 2019.

Regio	Jaartal	2003		2007		2011		2015		2019	
		AH	NV	AH	NV	AH	NV	AH	NV	AH	NV
		%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Alcoholgebruik onder jongeren											
Ooit alcohol gedronken											
Ja		a	a	a	a	a	a	63.2	57.6*	54.3	46.1*
Nee		a	a	a	a	a	a	36.8	42.4*	45.7	53.9*
Recent alcoholgebruik											
Ja		a	a	a	a	a	a	36.2	28.1*	35.2	24.4*
Nee		a	a	a	a	a	a	63.8	71.9*	64.8	75.6*
Recent binge drinken											
Ja		48.2	37.5*	38.4	31.6*	33.1	25.4*	25.9	18.1*	27.6	17.1*
Nee		51.8	62.5*	61.6	68.4*	66.9	74.6*	74.1	81.9*	72.4	82.9*
Mening van ouders over alcoholgebruik van hun kind											
Jongeren die wel drinken											
Goedkeurend		71.6	60.4*	62.8	54.5*	58.7	54.2*	58.6	52.1*	60.2	42.0*
Afkeurend		28.4	39.6*	37.2	45.5*	41.3	45.8*	41.1	47.9*	39.8	58.0*
Jongeren die niet drinken											
Goedkeurend		a	a	a	a	a	a	8.4	5.7*	14.0	8.0*
Afkeurend		a	a	a	a	a	a	91.6	94.3*	86.0	92.0*
Afspraken tussen ouders en jongere over alcoholgebruik											
Wel		a	a	a	a	71.1	63.8*	74.2	72.7	79.7	80.1
Geen		a	a	a	a	28.9	36.2*	25.8	27.3	20.3	19.9
Waar jongeren meestal drinken ^b											
Thuis, alleen		c	c	8.6	11.5*	4.9	6.6*	6.1	8.8*	9.2	12.4*
Thuis, met anderen		c	c	58.2	51.5*	45.4	45.3	50.4	48.8	51.0	50.3
Bij anderen thuis		c	c	59.1	47.0*	50.8	42.8*	60.7	55.6*	51.9	46.9*
Op een schoolfeest		c	c	16.6	16.2	8.8	6.2*	6.3	2.6*	2.0	3.0
In een discotheek		c	c	63.4	42.5*	54.8	30.5*	39.6	22.4*	22.5	8.9*
In een café		c	c	37.1	47.1*	29.3	43.8*	15.6	20.4*	11.3	9.6
In een restaurant		c	c	13.1	16.4*	4.1	8.5*	4.7	7.6*	3.2	4.0
In een sportkantine of bij een vereniging		c	c	9.3	9.9	5.9	4.6	3.3	2.3	3.1	0.9*
Op straat, in een park of ergens anders buiten		c	c	11.8	13.9	8.7	13.1*	7.2	13.4*	2.5	7.2*
In een keet, hok of schuur		c	c	23.3	19.0*	28.8	21.9*	33.8	27.2*	13.6	13.7
Ergens anders		c	c	8.8	10.1	9.4	11.1	12.1	15.8*	33	21.8*

^a Geen data beschikbaar, vraag is niet gesteld (aan deze groep)

^b Vraag die gesteld is: als je alcohol drinkt, waar is dit dan meestal? Respondent kon maximaal 3 antwoorden aankruisen. Daarom tellen alle percentages niet op tot 100%

^c In 2003 andere antwoordcategorieën, daarom niet meegenomen in dit onderzoek

* $p < 0.05$

betrouwbaarheidsinterval (BI): 0.09-0.12), Noord-Veluwe: 0.12 (95% BI: 0.09 – 0.16)), recent alcoholgebruik (Achterhoek: 0.16 (95% BI: 0.14-0.18), Noord-Veluwe: 0.25 (95% BI 0.19-0.32)) en recent binge drinken (Achterhoek: 0.20 (95% BI: 0.17-0.22), Noord-Veluwe: 0.34 (95% BI: 0.26-0.45)) ten opzichte van jongeren waarbij ouders goedkeurend waren.

In de multivariabele logistische regressieanalyse hadden jongeren waarbij ouders afkeurend waren over alcoholgebruik ook in beide regio's een significant lagere odds op ooit alcohol drinken (Achterhoek: 0.14 (95% BI: 0.12-0.16), Noord-Veluwe: 0.12 (95% BI: 0.09 – 0.16)), recent alcoholgebruik (Achterhoek: 0.22 (95% BI: 0.19-0.26), Noord-Veluwe: 0.28 (95% BI: 0.21-0.36)) en recent binge drinken (Achterhoek: 0.29 (95% BI: 0.25-0.34), Noord-Veluwe: 0.41 (95% BI: 0.30- 0.55)) ten opzichte van jongeren waarbij ouders goedkeurend waren.

De associatie tussen afspraken met ouders en alcoholgebruik onder jongeren Uitkomsten van de univariabele en multivariabele logistische regressieanalyse met betrekking tot afspraken tussen ouders en jongeren over alcoholgebruik en alcoholgebruik onder jongeren zijn weergegeven in tabel 5. De associaties bleken verschillend in de twee regio's,

daarom kozen we om in alle gevallen te stratificeren voor de regio.

In de univariabele logistische regressieanalyse hadden jongeren die wel afspraken hebben met ouders over alcoholgebruik in regio Achterhoek een significant lagere odds op recent alcoholgebruik (0.85 (95% BI: 0.74-0.98)) en recent binge drinken (0.74 (95% BI: 0.64-0.86)) ten opzichte van jongeren die geen afspraken hebben met hun ouders over alcoholgebruik. In regio Noord-Veluwe hadden jongeren die wel afspraken hebben met ouders over alcoholgebruik een significant hogere odds op ooit alcohol drinken (1.76 (95% BI: 1.37-2.25)) en recent alcoholgebruik (1.53 (95% BI: 1.16-2.04)) ten opzichte van jongeren die geen afspraken hebben met hun ouders over alcoholgebruik.

In het multivariabele model van de logistische regressieanalyse hadden jongeren die wel afspraken hebben met ouders over alcoholgebruik in regio Achterhoek een significant hogere odds op ooit alcohol drinken (1.32 (95% BI: 1.14-1.53)) en een significant lagere odds op recent binge drinken (0.83 (95% BI: 0.70-0.98)) ten opzichte van jongeren die geen afspraken hebben met hun ouders over alcoholgebruik. In regio Noord-Veluwe hadden jongeren die wel afspraken hebben met ouders over alcoholgebruik

Tabel 3. Percentages ouders in rekening houden met alcoholgebruik in bijzijn van hun kind en of een kind alcohol mag drinken onder 18 jaar, in de regio's Achterhoek (AH) en Noord-Veluwe (NV), op basis van de Kindermonitor in de jaren 2009 t/m 2021^a

Regio	Jaartal	2009		2013		2017		2021	
	AH	NV	AH	NV	AH	NV	AH	NV	
	%	%	%	%	%	%	%	%	
Ouder houdt rekening met alcoholgebruik in bijzijn van het kind									
Ja	66.6	49.1*	69.3	53.6*	58.9	45.8*	52.7	42.4*	
Nee	20.3	26.2*	15.9	20.4*	11.5	15.8*	14.9	19.7*	
Ouder drinkt niet	13.2	24.7*	14.8	25.9*	29.6	38.4*	32.4	37.8*	
Kind mag eerste slokje alcohol <18 jaar									
Ja	80.0	70.3*	71.6	56.9*	66.7	53.7*	63.9	53.5*	
Nee ^b	20.0	29.7*	28.4	43.1*	33.3	46.3*	36.1	46.5*	
Kind mag eerste glas alcohol <18 jaar									
Ja	62.9	46.8*	47.6	32.6*	36.6	23.7*	42.3	28.9*	
Nee ^b	37.1	53.2*	52.4	67.4*	63.4	76.3*	57.7	71.1*	
Kind mag eerste keer meerdere glazen alcohol per keer < 18 jaar									
Ja	27.8	11.2*	19.1	9.3*	11.6	3.7*	19.3	8.2*	
Nee ^b	72.2	88.8*	80.9	90.7*	88.4	96.3*	80.7	91.8*	

a Enkel de antwoorden van ouders met kinderen in de leeftijdscategorie 8 t/m 12 jaar zijn meegenomen.

b In de categorie nee worden ook de kinderen van ouders meegerekend die hebben aangegeven dat hun kind nooit mag drinken.

**p* < 0.05

significant hogere odds op ooit alcohol drinken (1.76 (95% BI: 1.37-2.25)) en recent alcoholgebruik (1.53 (95% BI: 1.16-2.04)) ten opzichte van jongeren die geen afspraken hebben met hun ouders over alcoholgebruik.

Discussie

Alcoholgebruik onder jongeren was in regio Achterhoek van 2003 t/m 2019 in alle jaren hoger ten opzichte van regio Noord-Veluwe. Deze verhoging komt overeen met bevindingen van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. [10] Ouders in regio Noord-Veluwe gaven van 2009 t/m 2021 vaker aan niet te drinken, opvallend is echter dat ouders in regio Achterhoek vaker aangaven rekening te houden met hun alcoholgebruik in het bijzijn van hun kind en vaker niet voldeden aan de alcoholnorm vergeleken met ouders in regio Noord-Veluwe. De systematische review van I. Rossow et al. toont dat meer alcoholgebruik bij ouders geassocieerd is met meer alcoholgebruik bij kinderen. [11] Het Trimbos Instituut beschrijft eveneens dat kinderen van ouders die drinken vaak ook op jongere leeftijd alcohol gaan drinken en grotere hoeveelheden alcohol drinken. Er lijkt vooral een samenhang te zijn met alcohol drinken in bijzijn van het kind, waarbij het kind de effecten waarneemt. Kinderen die ouders zien drinken ontwikkelen positievere verwachtingen ten aanzien van alcoholgebruik. [7] Opvallend is dat uit ons onderzoek blijkt dat ouders in regio Achterhoek vaker aangaven rekening te houden met hun alcoholgebruik in bijzijn van hun kind. Bewust zijn van ouders in regio Achterhoek van hun voorbeeldgedrag zou een gevolg kunnen zijn van eerdere interventies in regio Achterhoek. Het project 'Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek' met als subdoel vergroten van ouderbetrokkenheid, dat van 2005 tot en met 2012 gelopen heeft, toont een toename van kennis, kritischere blik ten aanzien van alcohol bij ouders en het veranderen van opvoedregels. [12,13] Het projectdoel; jongeren van 10 tot en met 18 jaar beginnen minder jong met alcohol drinken, drinken minder vaak

alcohol en drinken per keer minder alcohol werd ruimschoots behaald. [12,13]

Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat ouders in regio Achterhoek, waar frequenter alcohol gedronken wordt door jongeren, vaker een goedkeurende mening hadden ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren ten opzichte van ouders in regio Noord-Veluwe. In beide regio's werd een negatieve associatie gevonden tussen de afkeurende mening van ouders en alcoholgebruik onder jongeren. Daarnaast blijkt deze associatie verschillend te zijn tussen beide regio's. Dit komt overeen met bevinding van K. Foley et al. (2004) [14] Het is zinvol om in de praktijk ouders bewust te maken van de associatie tussen hun mening en alcoholgebruik onder jongeren.

Tevens blijkt uit dit onderzoek dat ouders van jonge kinderen (8 t/m 12 jaar) in regio Achterhoek vaker aangaven dat hun kind een slokje alcohol, een heel glas alcohol of meerdere glazen alcohol mag onder 18 jaar ten opzichte van ouders in regio Noord-Veluwe. In regio Achterhoek waren er in 2011 vaker afspraken tussen jongeren en ouders over alcoholgebruik dan in regio Noord-Veluwe, in de andere jaren vonden we dit verschil niet. We vonden geen eenduidige associatie tussen afspraken met ouders over alcoholgebruik en alcoholgebruik onder jongeren. Uit onderzoek van S. Mares et al. (2012) blijkt dat strikte regels omtrent drinkgedrag bijdraagt aan een lagere alcoholconsumptie onder jongeren en dat wanneer ouders wat minder strikt worden naarmate hun puber ouder wordt, pubers ook meer gaan drinken. [15] Dit geeft aan dat de gestelde regels belangrijk blijven voor het inperken van het alcoholgebruik van hun kind. [15] In onze studie is niet gekeken naar inhoud van afspraken tussen jongeren en ouders, wat een verklaring voor het gebrek aan eenduidige resultaten kan zijn. Het is aan te bevelen om verder in kaart te brengen of de inhoud van afspraken van invloed is op alcoholgebruik onder jongeren.

Tabel 4. Percentage volwassenen met thuiswonende kinderen onder 18 jaar dat voldoet aan de alcoholnorm, op basis van de Volwassenmonitor in de jaren 2012 t/m 2020

Regio	Jaartal	2012		2016		2020	
	AH	NV	AH	NV	AH	NV	
	%	%	%	%	%	%	
Voldoet aan de alcoholnorm							
Ja	31.2	48.2*	33.4	47.3*	35.9	47.3*	
Nee	68.8	51.8*	66.6	52.7*	64.1	52.7*	

* $p < 0.05$

Als laatste toont dit onderzoek dat de locatie waar jongeren drinken overeen komt tussen beide regio's, dit is voornamelijk in de thuissituatie. Deze uitkomst is vergelijkbaar met uitkomsten van het Peilstationsonderzoek Scholieren 2023 van Rombouts et al. [16] Wetende dat jongeren met name de thuissituatie kiezen om te drinken en de mening van ouders geassocieerd lijkt te zijn met alcoholgebruik onder jongeren kunnen hier aanknopingspunten liggen voor beleid en interventies ten aanzien van ouderbetrokkenheid in preventie van alcoholgebruik.

Ten eerste is de grote onderzoekspopulatie in alle vragenlijsten een sterk punt van dit onderzoek en is de respons op alle vragenlijsten hoog. Ten tweede zijn de vragenlijsten over meerdere jaren op vrijwel dezelfde wijze afgenomen waardoor het mogelijk is om trends over verschillende jaren te beoordelen. De vragenlijsten worden wel elke 4 jaar gedeeltelijk aangepast hierdoor zijn vragen niet altijd op dezelfde manier gesteld, hierdoor kan niet alle data altijd goed vergeleken worden met andere jaren. Ten derde is een sterk punt dat deelnemers aan de monitoren niet weten welke vervolgonderzoeken gedaan zullen worden met de data. Hierdoor zijn ze niet vooraf beïnvloed bij het invullen van de monitoren, echter kunnen ze er wel voor kiezen sociaalwenselijke antwoorden te geven.

Een zwak punt van dit onderzoek is ten eerste dat data in de Gezondheidsmonitor Jeugd de visie van jongeren weergeeft over mening van ouders over alcoholgebruik en afspraken met ouders over alcoholgebruik, het kan zijn dat ouders er anders over denken. Echter, de visie van de jongeren over de mening van ouders en afspraken met ouders is belangrijk, want de jongeren beslissen uiteindelijk zelf om wel of niet alcohol te drinken. Ten tweede hebben we bij de logistische regressieanalyse afspraken tussen ouders en jongeren over alcoholgebruik gecategoriseerd in wel en geen afspraken. Dit is een mogelijke verklaring voor de weinig eenduidige associatie tussen afspraken met ouders en alcoholgebruik onder jongeren, omdat de inhoud van de afspraak van invloed kan zijn op het alcoholgebruik van de jongeren.

Concluderend kunnen we zeggen dat ouders in toenemende mate kritischer zijn geworden ten aanzien van alcoholgebruik onder jongeren, regio Achterhoek blijft hierop achter ten opzichte van regio Noord-Veluwe. Daarnaast kiezen jongeren met name voor de thuissituatie om te drinken en laat een afkeurende mening van ouders ten aanzien van alcoholgebruik laat een negatieve associatie met alcoholgebruik onder jongeren zien. Het is daarom aan te bevelen om in de ontwikkeling van beleid en interventies ten aanzien van preventie van alcoholgebruik onder jongeren vooral aandacht te hebben voor de rol die ouders hebben ten aanzien van het alcoholgebruik van hun kind.

Referenties

1. Trimbos instituut. Dossier Alcohol en jongeren. Expertisecentrum Alcohol. Geraadpleegd op 09-03-2022, van Expertisecentrum Alcohol | Alcohol en jongeren (trimbos.nl)
2. Kompas Volksgezondheid GGD Noord- en Oost-Gelderland. Geraadpleegd op 09-03- 2022 van www.kvnog.nl
3. Lees, B., Meredith, L. R., Kirkland, A. E., Bryant, B. E., & Squeglia, L. M. (2020). Effect of alcohol use on the adolescent brain and behavior. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 192, 172906.
4. Gezondheidsraad. Alcohol en hersenontwikkeling bij jongeren. Gezondheidsraad Nr. 2018/23. Geraadpleegd van [kernadvies+Alcohol+en+hersenontwikkeling+bij+jongeren \(1\).pdf](#)
5. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Nationaal preventieakkoord. 23-11- 2018. Geraadpleegd van Maatregelen in het Nationaal Preventieakkoord | Gezondheid en preventie | Rijksoverheid.nl
6. C. Harreveld, C Voogt, M. Planije en L. Lemmers. Alcoholpreventie bij jongeren en jongvolwassenen. Trimbos instituut 2018. Geraadpleegd van [af1670-alcoholpreventie- bij-jongeren-en-jongvolwassenen.pdf \(trimbos.nl\)](#)
7. Trimbos instituut. Literatuuroverzicht: Zien drinken doet drinken. Mei 2020. Geraadpleegd van [AF1600-Factsheet-Zien-drinken-doet-drinken.pdf \(trimbos.nl\)](#)
8. Alcoholgebruik, Volksgezondheid en Zorg, VZinfo.nl, subpagina: Regionaal/Jongeren, <https://www.vzinfo.nl/alcoholgebruik/regionaal/jongeren>. Geraadpleegd op 14-04-2025
9. IBM Corp. Released 2021. IBM SPSS Statistics for Windows, Versie 28.0. Armonk, NY: IBM Corp.
10. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Geraadpleegd op 14-04-2025 van Alcoholgebruik | Regionaal | Jongeren | Volksgezondheid en Zorg
11. Rossow I, Keating P, Felix L, Mccambridge J. Does parental drinking influence children's drinking? A systematic review of prospective cohort studies. *Addiction*. 2016;111(2):204– 17.
12. ZonMW. Project: Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek (AH) en de Stedendriehoek (S3H) – verzilvering en verankering. Geraadpleegd op 27-09-2022 van Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek (AH) en Stedendriehoek (S3H)- Verzilvering en Verankering - ZonMw
13. R. de Vlaming et al. Evaluatie van 'Alcoholmatiging Jeugd in de Achterhoek': verandering in perceptie van ouders op het alcoholgebruik van jongeren na één jaar. *TSG jaargang 86/2008 nr. 7*
14. K. Foley et al. Adults' approval and adolescent alcohol use. *Journal of Adolescent Health*, Volume 35, Issue 4, 345.e17 - 345.e26/2004
15. S.H. Mares et al. Parental alcohol-specific rules and alcohol use from early adolescence to young adulthood. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 53(7), 798–805/2012.
16. M. Rombouts et al. Peilstationsonderzoek Scholieren 2023. Alcohol. <https://cijfers.trimbos.nl/scholierenmonitor/alcohol/meer-over-scholieren-die-drinken/>. Geraadpleegd op: 8 april 2025. Trimbos-instituut, Utrecht.

Bijlage 1. Overzichtstabel met per variabele de benodigde monitor, vragen uit de monitor en categorieën

Monitor	Vragen	Variabelen	Categorieën
Demografische variabelen			
Kindermonitor 2009 t/m 2021	Is uw kind een jongen of een meisje?	Geslacht	Jongen Meisje
	Wat zijn de 4 cijfers van de postcode van het woonadres van uw kind?	Regio	Regio Achterhoek Regio Noord-Veluwe
	Hoe oud is uw kind?	Leeftijd (in jaren)	0 t/m 3 4 t/m 7 8 t/m 12
Gezondheidsmonitor Jeugd 2003 t/m 2019	Ben je een jongen of een meisje?	Geslacht	Jongen Meisje
	Wat is de postcode van je huisadres?	Regio	Regio Achterhoek Regio Noord-Veluwe
	In welke klas zit je?	Klas	Klas 2 Klas 4
	Welk soort onderwijs volg je?	Opleidingsniveau	Vmbo Havo/Vwo
Volwassenmonitor 2012 t/m 2020	Wat is uw geslacht?	Geslacht	Man Vrouw
	Wat is de postcode van uw huisadres?	Regio	Regio Achterhoek Regio Noord-Veluwe
	Met welke personen woont u momenteel samen?	Thuiswonende kinderen <18 jaar	Met kinderen jonger dan 18 jaar Overige
Alcohol gebruik jongeren			
Gezondheidsmonitor Jeugd 2003 t/m 2019	Heb je ooit alcohol gedronken?	Ooit alcohol gedronken	Ja - heel glas of meer - alleen een paar slokjes Nee
	Hoe vaak heb je in de laatste 4 weken iets met alcohol gedronken?	Recent alcoholgebruik	Ja - 1 of meer keer Nee - 0 keer/nooit
	Hoe vaak heb je in de afgelopen 4 weken 5 of meer drankjes met alcohol gedronken bij één gelegenheid?	Recent binge drinken	Ja - 1 of meer keer Nee - 0 keer/nooit
Voorbeeldgedrag van ouders			
Kindermonitor 2009 t/m 2021	Houdt u rekening met uw alcoholgebruik in het bijzijn van uw kind?	Ouder houdt rekening met alcoholgebruik in bijzijn kind	Ja Nee Ouder drinkt niet

Volwassenmonitor 2012 t/m 2020	Hoeveel glazen drinkt u gemiddeld op zo'n door- de-weekse dag? (alleen gevraagd aan drinkers)	Voldoet aan de alcoholnorm	Ja - 1 glas Nee - > 1 glas
	Hoeveel glazen drinkt u gemiddeld op zo'n weekenddag? (alleen gevraagd aan drinkers)	Voldoet aan de alcoholnorm	Ja - 1 glas Nee - > 1 glas
Mening van ouders			
Gezondheidsmonitor Jeugd 2003 t/m 2019	Wat vinden je ouders/verzorgers ervan dat je alcohol drinkt? (alleen gevraagd aan jongeren die drinken)	Mening van ouders over alcoholgebruik van hun kind	Goedkeurend - Ze vinden het goed - Ze zeggen er niets van Afkeurend - Ze vinden dat ik minder alcohol zou moeten drinken - Ze raden het af - Ze verbieden het - Ze weten het niet
Gezondheidsmonitor Jeugd 2015 t/m 2019	Wat zouden je ouders/verzorgers er van vinden als je alcohol zou drinken? (gevraagd aan jongeren die niet drinken)	Mening van ouders over alcoholgebruik van hun kind	Goedkeurend - Ze zouden het goed vinden - Ze zouden er niets van zeggen Afkeurend - Ze zouden het afraden - Ze zouden het verbieden - Ik weet niet wat mijn ouders daarvan zouden vinden
Afspraken met ouders			
Kindermonitor 2017 t/m 2021	Op welke leeftijd mag uw kind van u.... (2017- 2021) - Voor het eerst een slokje alcohol drinken - Voor het eerst een heel glas alcohol drinken - Voor het eerst meerdere glazen alcohol per keer drinken	Kind mag alcohol drinken <18 jaar	Ja - Alle antwoordopties <18 jaar Nee - 18 jaar of ouder - nooit
Gezondheidsmonitor Jeugd 2011 t/m 2019	Welke afspraken hebben je ouders/verzorgers met jou gemaakt over alcohol drinken?	Afspraken tussen ouders en jongere over alcoholgebruik	Geen Wel - Ik mag nooit alcohol drinken - Ik mag geen alcohol drinken tot ik x jaar ben - Ik mag af en toe een paar slokjes - Ik mag 1 of 2 glazen per keer drinken - Ik heb een andere afspraak met mijn ouders

Waar jongeren drinken			
Gezondheidsmonitor Jeugd 2003 t/m 2019	Als je alcohol drinkt, waar is dit dan meestal?	Locatie waar jongeren meestal drinken	- Thuis, alleen - Thuis, met anderen - Bij anderen thuis - Op een schoolfeest
			- In een disco - In een café, bar, snackbar of op een terras - In een restaurant - In een sportkantine of bij een vereniging - Op straat, in een park of ergens anders buiten - In een keet, hok of schuur - Ergens anders

Bijlage 2. Overzicht logistische regressieanalyse

Tabel 1. Overzicht van de variabelen, interactieterm en potentiële confounders in de logistische regressieanalyse

Uitkomst variabelen	Onafhankelijke variabelen	Interactieterm	Potentiële confounders
Ooit alcohol gedronken	Mening ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau
Recent alcoholgebruik	Mening ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau
Recent binge drinken	Mening ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau
Ooit alcohol gedronken	Het hebben van afspraken met ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau
Recent alcoholgebruik	Het hebben van afspraken met ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau
Recent binge drinken	Het hebben van afspraken met ouders over alcoholgebruik	Regio	Geslacht Klas Onderwijsniveau

Bijlage 3. Karakteristieken van de studiebevolking in de Kindermonitor en Volwassenmonitor

Tabel 1. Karakteristieken van de studiebevolking in de Kindermonitor in de jaren 2009 t/m 2021^a

Jaartal	2009		2013		2017		2021		Totaal
Regio	AH n (%)	NV n (%)	AH n (%)	NV n (%)	AH n (%)	NV n (%)	AH n (%)	NV n (%)	
Geslacht	n=4383	n=2874	n=5211	n=3587	n=4183	n=2733	n=3780	n=2551	n=29302
<i>Jongen</i>	2279 (52.0)	1492 (51.9)	2653 (50.9)	1858 (51.8)	2173 (51.9)	1430 (52.3)	1853 (49.0)	1309 (51.3)	15047
<i>Meisje</i>	2104 (48.0)	1382 (48.1)	2558 (49.1)	1729 (48.2)	2010 (48.1)	1303 (47.7)	1927 (51.0)	1242 (48.7)	14255
Leeftijd kind	n=4383	n=2874	n=5211	n=3587	n=4183	n=2733	n=3782	n=2552	n=29305
<i>0 t/m 3</i>	1148 (26.2)	824 (28.7)	1254 (24.1)	1082 (30.2)	1619 (38.7)	1118 (40.9)	1252 (33.1)	866 (33.9)	9163
<i>4 t/m 7</i>	1515 (34.6)	948 (33.0)	1643 (31.5)	1180 (32.9)	1307 (31.2)	866 (31.7)	1257 (33.2)	852 (33.4)	9568
<i>8 t/m 12</i>	1720 (39.2)	1102 (38.3)	2314 (44.4)	1325 (36.9)	1257 (30.1)	749 (27.4)	1273 (33.7)	834 (32.7)	10574

^a Weergegeven aantallen zijn exacte aantallen van aantal deelnemers, weergegeven percentages zijn op basis van deze exacte aantallen.

Tabel 2. Karakteristieken van de studiebevolking in de Volwassenmonitor in de jaren 2012 t/m 2020^a

Jaartal	2012		2016		2020		Totaal
Regio	AH n(%)	NV n(%)	AH n(%)	NV n(%)	AH n(%)	NV n(%)	
Geslacht	n=4700	n=3253	n=7748	n=5569	n=8848	n=5560	n=35678
<i>Man</i>	2157 (45.9)	1463 (45.0)	3477 (44.9)	2468 (44.3)	4161 (47.0)	2526 (45.4)	16252
<i>Vrouw</i>	2543 (54.1)	1790 (55.0)	4271 (55.1)	3101 (55.7)	4687 (53.0)	3034 (54.6)	19426
Thuiswonende kinderen <18 jaar	n=4456	n=3122	n=7533	n=5460	n=8684	n=5468	n=34723
<i>Ja</i>	1202 (27.0)	876 (28.1)	1212 (16.1)	885 (16.2)	1362 (15.7)	938 (17.2)	6475
<i>Nee</i>	3254 (73.0)	2246 (71.9)	6321 (83.9)	4575 (83.8)	7322 (84.3)	4530 (82.8)	28248

^a Weergegeven aantallen zijn exacte aantallen van aantal deelnemers, weergegeven percentages zijn op basis van deze exacte aantallen.